

JOLANTA POLANOWSKA

Warszawa, Instytut Sztuki PAN

Wileńska Galeria Obrazów Sławnych Polaków Józefa Bogusławskiego (1788?-1820)

W Muzeum Narodowym w Warszawie znajduje się zespół ponad siedemdziesięciu płócien, które pochodzą z wileńskiej Galerii Obrazów Sławnych Polaków stworzonej przez księdza Józefa Konstantego Bogusławskiego¹. Galeria liczyła „dwieście kilkadziesiąt” obrazów olejnych². Znaczną część stanowiły kopie portretów władców Polski i osobistości polskich z Zamku Królewskiego w Warszawie, które są źródłem informacji o sztuce powstałej w kręgu mecenatu Stanisława Augusta i jej promieniowaniu – przedmiocie nadal ożywionych badań³. Dopełniały je wizerunki osobistości litewskich, sceny o tematach z dziejów Litwy, a także rzeźby.

Galeria ta, rozproszona w 1820 r., rychło została zapomniana. Przez ponad dwieście lat najszerszą informacją o niej pozostawały wzmianki w książce z dziedziny „nauk moralnych i politycznych” – Józefa Konstantego Bogusławskiego *Życia sławnych Polaków krótko zebrane*, (wyd. 2, Wilno

1. Maciej Januszewicz, Portret księdza Józefa Konstantego Bogusławskiego, olej, płótno, Muzeum Narodowe w Warszawie, nr inw. MP 3655

¹ Wszystkie obrazy o podobnej kompozycji (owal w prostokącie) i formacie (ok. 50 x ok. 40 cm). Większość z napisem (lewy górny róg, jasną farbą) określającym model lub postać; na odwrociu numer inwentaryzacyjny (czarną farbą: numer i litery „WI” [Wilno]), na części też papierowa nalepka o charakterystycznym wykroju, z napisem (ręką Bogusławskiego?) powtarzającym napisy z jego książki (por. przyp. 2 i ANEKS I). Pochodzenie: większość przekazana 1946-1947 przez Wydział Kultury przy Urzędzie Głównego Pełnomocnika Rządu do Spraw Ewakuacji Litewskiej SRR. Pani Kustosż Monice Ochnio z Muzeum Narodowego w Warszawie dziękuję za pomoc w zapoznaniu się ze zbiorem.

² Józef Konstanty BOGUSŁAWSKI, *Życia sławnych Polaków krótko zebrane*, wyd. 2, t. 1, Wilno 1814, s. 8 nlb.

³ Obecne prace nad wznowieniem Tadeusz MAŃKOWSKI, *Galerja Stanisława Augusta*, Lwów 1932.

1814). Do historii sztuki jego postać wprowadziła Rūta Janonienė w monografii Jana Rustema, napisanej w języku litewskim⁴. Ostatnio parokrotnie wspomniano poszczególne obiekty z Galerii⁵, zwykle datując ją o około 20 lat później⁶. Poniższe uzupełnienia być może pozwolą na identyfikacje dalszych obiektów i ich wzorów⁷.

Warszawskie początki Galerii Obrazów Sławnych Polaków (1788?-1789)

Twórcą Galerii był ksiądz Józef Konstanty Bogusławski (ur. 9 grudnia 1754 w Krakowie, zm. 14 marca 1819 w Wilnie) – pijar, po sekularyzacji kanonik inflancki i wileński, teolog, profesor uniwersytetu wileńskiego, literat i publicysta, który był zarazem miłośnikiem sztuki i kolekcjonerem⁸ (il. 1). Studia teologiczne ukończył w roku 1780 w Krakowie, po czym przeniósł się do Warszawy, gdzie do 1789 r. uczył w konwiktach pijarów i w Collegium Nobilium. Po uzyskaniu w Wilnie doktoratu z teologii (19 maja 1788 r.) objął w październiku 1789 r. katedrę teologii moralnej i historii Kościoła w Szkole Głównej Wielkiego Księstwa Litewskiego. Wykładał na niej do 1803 r., pełniąc też wiele funkcji uczelnianych (m.in. parokrotnie dziekana Wydziału Nauk Moralnych i Politycznych).

Józef Bogusławski był jednym z pijarów – sympatyków Kuźnicy Kołłątajowskiej, biorących udział w ożywieniu politycznym Warszawy lat 80. XVIII w.: „układał mowy dla posłów sejmowych”⁹ oraz „wydawał” gazetę pisaną. Biegły w „naukach moralnych i politycznych”, w 1788 r. opublikował (bezimiennie) książkę *Życia sławnych Polaków krótko zebrane*¹⁰. Wspomniał w niej dwie serie wizerunków pędzla Marcella Bacciarelego (bez wymieniania jego nazwiska) z Zamku Królewskiego – Poczet królów polskich z Pokoju Marmurowego (1768-1771) i Galerię portretów sławnych Polaków z Sali Rycerskiej (1781-1786). Swą *Przedmowę* rozpoczął słowami: „W tych krytycznych czasach, w tej groźnej na Kraj nasz doli, zastanowiwszy się myślą nad Ojczyzny

⁴ Rūta JANONIENĖ, *Jonas Rustemas*, Vilnius 1999, s. 41, 100.

⁵ Anna GROCHALA, „Historia i alegoria”, [w:] *W kręgu wileńskiego klasycyzmu*, Muzeum Narodowe w Warszawie, Warszawa 2000, s. 195-203; Monika OCHNIO, „Malarstwo portretowe”, [w:] *W kręgu...*, s. 279, 280, 283; *Początki władców polskich, tradycja państwowości*, kat. wyst., Pałac Prezydencki, Galeria, Warszawa 2005, s. 15, 61-62; Maria KAŁAMAJSKA-SAEED, *Genealogia przez obrazy. Barokowa ikonografia rodu Sapiechów na tle staropolskich galerii portretowych*, Warszawa 2006; *Lietuvos valstybės Kurejki. Founders of the Lithuanian State. [...] Portraits from the 16th-first half of the 20th C.*, t. 1, red. Laima BIALOPETRAVIČIENĖ, Lietuvos dailes muziejus, Vilnius 2006, s. 118, 158-159; Dorota JUSZCZAK, Hanna MAŁACHOWICZ, *Zamek Królewski w Warszawie. Malarstwo do 1900. Katalog zbiorów*, Warszawa 2007.

⁶ Pomijano zwykle pierwsze, anonimowe wydanie książki: [Józef Konstanty BOGUSŁAWSKI], *Życia sławnych Polaków krótko zebrane*, wyd. 1., Warszawa 1788, tom 1 [więcej nie ukazało się], w Drukarni Nadworney J. K. Mci i Prześwietnej Komissyi Edukacji Narodowej.

⁷ Dostarcza też informacje o zawartości niektórych dawnych kolekcji, z których kopiowano obrazy, np. o Bibliotece Ignacego Potockiego, por. ANEKS II, poz. 66-67, 70.

⁸ Pełniejsza bibliografia zob. Józef BIELIŃSKI, *Uniwersytet Wileński (1579-1831)*, t. 1-3, Kraków 1899-1900; Czesław FALKOWSKI, „Bogusławski Józef Konstanty”, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 2, Kraków 1936, s. 208-209; Ludwik JANOWSKI, *Słownik bio-bibliograficzny dawnego Uniwersytetu Wileńskiego*, Wilno 1939, s. 34-35; Karol ESTREICHER, *Bibliografia polska XIX stulecia*, wyd. 2, t. 2, Kraków 1961, s. 420; *Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”*, t. 4-6 (część 1-2), Warszawa 1966-1972; Wincenty MYSZOR, „Bogusławski Józef Konstanty”, [w:] *Słownik Polskich Teologów Katolickich*, t. 1, Warszawa 1981, s. 182-183; Daniel BEAUVOIS, *Wilno – polska stolica kulturalna zaboru rosyjskiego 1803-1832*, Wrocław 2010.

⁹ Edmund RABOWICZ, „Kuźnica Kołłątajowska”, [w:] *Słownik literatury polskiego Oświecenia*, red. Teresa KOSTKIEWICZOWA, wyd. 2. poszerzone i poprawione, Wrocław 1991, s. 265.

¹⁰ [BOGUSŁAWSKI], op. cit., wyd. 1., Warszawa 1788.

losem [...] nic Polaków tylko sama CNOTA z tych nieszczęść wyrwać nie potrafi”¹¹. Dalej pisał: „[...] dostrzegł Mądry STANISŁAW AUGUST, i sławne cnotliwych POLAKÓW dzieła w Obrazach i Posągach Potomności ku naśladowaniu zostawił. Mieszkanie MONARCHY nie ma w sobie czczych ozdób, na które przepych i próżność zdobywać się mogą, ale zdobią je cnotliwe Poprzedników naszych Dzieła, które oczom wskazując Wielkich Ludzi, obudzają w sercach POLAKÓW przykład CNOTY, MIŁOŚCI OJCZYZNY I MĘSTWA”¹². Tekst ten jest kolejną pochwałą (obok utworów Adama Naruszewicza i Jana Pawła Woronicza) filozoficznego i politycznego przesłania obu zespołów dekoracji na Zamku Królewskim¹³.

Jako miłośnik sztuki, Józef Bogusławski powziął też zamysł naśladowania inicjatywy Stanisława Augusta. Uzyskawszy zgodę króla, rozpoczął gromadzenie kopii obrazów z obu zamkowych serii. „Przykład mądrego Króla – pisał – wzbudził we mnie chęć stosowną do mojego powołania, bym za łaskawym dozwoleńiem wspomnianego Monarchy przekopiowania oryginałów w Zamku Królewskim Warszawskim, znajdujących się [...]”¹⁴. Nie wiadomo, kiedy dokładnie rozpoczęto kopiowanie obrazów¹⁵. W *Przedmowie* (z 21 maja 1814 r. starego stylu) autor sugeruje, że odbywało się to jednocześnie z pisaniem książki *Życia sławnych Polaków...* i wspomniął zamysł: „[...] zebrał Galerię Obrazów Sławnych Polaków i życia ich domowe i publiczne dla powszechnej instrukcji opisał. Szczupłość mojego dochodu ledwie wystarczającego na wygodne życie, nie dozwoliła mnie do wykonania mojego przedsięwzięcia wezwać sławnych w sztuce malarzkiej będących na ówczas w Warszawie Kanaletych, Bacciarellich, Lampich, Grassych, Smuglewiczów, Tokarskich [...]”¹⁶.

Wymienione nazwiska najwybitniejszych stołecznych artystów świadczą o orientacji autora w ówczesnej sztuce. Wspomnienie Jana Chrzyciela Lampiego Starszego może przybliżyć datowanie *post quem* całego zamysłu na „począwszy od drugiej połowy 1788 r.”. Natomiast za datę *ante quem* rozpoczęcia malowania kopii można przyjąć jesień roku 1789 (wyjazd autora do Wilna). W dalszym ciągu przedmowy wyjaśnił on, iż wykonanie kopii zlecał uczniom owych sławnych malarzy. Pisał: „[...] odejmując własnym potrzebom, użyłem do wykonania przedsięwziętego odemnie dzieła trafnych w kopiowaniu Oryginałów ich Uczniów, jako-to Peszkę, Czerpińskiego, Kondratowicza, Kozłowskiego,

¹¹ [BOGUSŁAWSKI], op. cit., wyd. 1., s. 1 nlb. Dalej pisał o potrzebie przypomnienia wzorów: „cnotliwych Poprzedników naszych ŻYCIA SŁAWNYCH POLAKÓW od panowania Mieczysława aż do naszych czasów” (s. 2 nlb.). W cytatach z obu wydań zmodernizowano pisownię.

¹² [BOGUSŁAWSKI], op. cit., wyd. 1., s. 3 nlb.

¹³ Adam NARUSZEWICZ, *Przy otwarciu Sali Narodowej w Zamku Jego Królewskiej Mości* (1786; wznowione jako: *Na Pokoy Marmurowy Portretami Królów Polskich z Rozkazu Najiaśniejszego Króla Stanisława Augusta Nowo przyozdobiony. Oda w dzień doroczney Elekcyi Jego Królewskiej Mości ofiarowana Roku MDCCLXXI, Zabawy Przyjemne i Pożyteczne*, t. 4, cz. 1, s. 177-199, Warszawa 1793 (edycja powtórna). Jan Paweł WORONICZ, *Na Pokoje nowe w Zamku Królewskim Obrazami Sławniejszych Czynów Polskich, Portretami i Biustami Znakomitszych Polaków Ozdobione* (1786), wydanie krytyczne [w:] Jan Paweł WORONICZ, *Pisma wybrane*, oprac. Małgorzata NESTERUK i Zofia REJMAN, Warszawa 1993, s. 84-105 i 598-612; Andrzej ROTTERMUND, *Zamek Warszawski w epoce Oświecenia. Rezydencja monarsza: funkcje i treści*, Warszawa 1989, s. 105-144.

¹⁴ *Przedmowa*, [w:] BOGUSŁAWSKI, op. cit., wyd. 2., t. 1, s. 7 nlb. Prospekt (Wilno 1811) zapowiadał trzy tomy.

¹⁵ Lucjan Uziębło, powołując się na rękopiśmienne źródła wileńskie, pisał: „Rozpocząwszy w Warszawie gromadzenie umiłowanej przez siebie sztuki (miał skopiowane w Zamku Królewskim portrety monarchów polskich), kontynuował to w Wilnie”; zob. Lucjan UZIĘBŁO, *Omówienie zapomnianych*, „Tygodnik Ilustrowany”, 1919, nr 40-41, s. 670.

¹⁶ BOGUSŁAWSKI, op. cit., wyd. 2., s. 4 nlb. Wymienieni: Bernardo Bellotto zw. Canaletto (w Warszawie od 1767, tu zm. 1780), Marcello Bacciarelli (tu od 1766), Jan Chrzyciel Lampi St. (tu od 2. poł. 1788 do 1791), Josef Grassi (tu 1791-1794), Franciszek Smuglewicz (tu 1784-1797) i Mateusz Tokarski (od 1767 kopista króla).

Głowackiego, Brzuszkiewicza, Bielińskiego, Damela, Borowskiego, Weynerowicza, Bilińkiewicza, Józefowicza i Januszkiewicza”¹⁷. Identyfikacja postaci malarzy-kopistów¹⁸ pozwala na stwierdzenie, że przeważali wśród nich wileńscy studenci Franciszka Smuglewicza i Jana Rustema. W Warszawie przebywało jedynie trzech z wymienionych malarzy: „Czerpiński”, czyli *recte* Ignacy Sierpiński (uczeń Józefa Grassiego, zm. 1791 r., autor zapewne nielicznych i podrzędniejszych kopii), a także dwaj najwybitniejsi warszawscy uczniowie Smuglewicza – Daniel Kondratowicz (od 1786 r.), portrecista i malarz historyczny¹⁹, oraz Józef Peszka (pobył w latach 1788-1797 z przerwami). Artysta ten otrzymał od Stanisława Augusta wypłatę (20 czerwonych zł, pokwitowanie z 2 kwietnia 1788 r.) dla „zachęcenia do aplikacji mego ubogiego talentu”²⁰. Następnie kilkakrotnie przynosił królowi swoje rysunki i „małe malowania”. Pozwalałoby to na próbę hipotetycznego przypisania Peszce autorstwa przynajmniej części kopii wizerunków z Pokoju Marmurowego i Sali Rycerskiej Zamku Królewskiego²¹. Ten ulubiony uczeń Franciszka Smuglewicza najpewniej został zatrudniony do kopiowania za pośrednictwem swego mistrza. Znajomość księdza Bogusławskiego ze Smuglewiczem zawiązała się zapewne w kręgu mecenatu biskupa wileńskiego Ignacego Józefa Massalskiego (ksiądz uchodził za jego „dworaka”)²², dla którego w latach 1785-1786 (?) Smuglewicz wraz z Peszką wykonali obrazy do przebudowywanej katedry oraz prace dla samego biskupa, m.in. do rezydencji w podwileńskich Werkach²³. Przypuszczalnie ksiądz Józef Bogusławski znajdował u biskupa Ignacego Massalskiego poparcie dla swych kolekcjonerskich zamysłów, zwłaszcza że zmierzały one do wzbogacenia wileńskiego środowiska w dzieła sztuki.

Rozwój Galerii w Wilnie (1789-1820)

Zapewne część obrazów Józef Bogusławski przywiózł ze sobą do Wilna w 1789 r., a zamówione kopie były stale nadsyłane. Kolekcjoner nie ustawał w zamawianiu dalszych wizerunków: „Jakich zaś brakło oryginałów w Galerii Królewskiej Warszawskiej, starałem się je mieć do przekopiiowania z Gniezna, Gdańska, Poznania, Krakowa, Wilna, Lwowa i Nieświeża”²⁴. Tworzenie Galerii było długotrwałym przedsięwzięciem²⁵.

Sprzyjające warunki dla rozwoju Galerii powstały jesienią 1797 r., po przyjeździe do Wilna na stałe Franciszka Smuglewicza (wraz z Józefem Peszką), gdzie malarz objął utworzoną dlań katedrę malarstwa. Spotkanie w murach tej samej uczelni obu profesorów, mecenasa i wielce cenionego przez niego artysty musiało służyć kontaktom. Bogusławski znał tworzony przez Smuglewicza (od 1786 r.) cykl rysunków *Historia narodu polskiego w stu rycinach*²⁶. W swej książce w biogramie księcia Mieszka I wspomniał

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Por. ANEKS I.

¹⁹ Brak potwierdzenia źródłowego wykonywania przez niego prac dla Bogusławskiego.

²⁰ Jolanta POLANOWSKA, „Peszka Józef”, [w:] *Słownik Artystów Polskich*, t. 7, Warszawa 2003, s. 38-46.

²¹ Z cyklu *Poczet królów polskich z Pokoju Marmurowego* i serii portretów sławnych Polaków z Sali Rycerskiej; por. JUSZCZAK, MAŁACHOWICZ, op. cit.; ANEKS II.

²² UZIEBŁO, op. cit.; katedrę zawdzięczał poparciu biskupa i jego bratanicy, Heleny z Massalskich ks. de Ligne.

²³ Rūta JANONIENĖ, „Byskupas Ignotus Masalskis – Pranciškaus Smuglevičiaus mecenaatas”, [w:] *Pranciškus Smuglevičius ir jo epocha*, Vilnius 1997, s. 10-19 („Acta Academiae Vilnensis”, 11).

²⁴ BOGUSŁAWSKI, op. cit., wyd. 2., s. nlb. 4. Poza Warszawą i Wilnem, wykonano kopie w wymienionych w aneksie drugim miastach: Gdańsk (poz. 28), Jędrzejów (poz. 24), Kraków (poz. 31, 44, 49, 50, 54), Nieśwież (poz. 62), Różana (poz. 68), Tarnów (poz. 56), Wiśniowiec (poz. 55) i Żółkiew (poz. 59).

²⁵ BIELIŃSKI, op. cit., t. 3, s. 131; obrazy gromadził ponad 30 lat i zebrał dwieście kilkadziesiąt obrazów.

²⁶ Franciszek SMUGLEWICZ, *Prospekt Maiącego wydadź sie Dzieła Historyi kraiovey w Dwóchset kopersztychach*

2. Nieznany kopista, Portret Augusta II, olej, płótno, Muzeum Narodowe w Warszawie, nr inw. MP 3614

3. Nieznany kopista, Portret Augusta II, olej, płótno, Muzeum Narodowe w Warszawie, nr inw. MP 3614, odwrocie obrazu

zwycięstwo księcia nad niemieckim wodzem Wichmanem oraz wykonaną przez Smuglewicza scenę *Wigman oddaje miecz zwycięzcy*²⁷, dodając, że „i ten postępek przedstawił Franciszek Smuglewicz w Historii narodowej, którą zamierzał wydać w 100 miedziorytach, godzien był pomocy, zachęcenia [...] Niestety umarł”²⁸. W tym Smuglewiczowskim cyklu być może należy upatrywać źródła pomysłu serii scen z dziejów litewskich w wileńskiej Galerii (por. niżej).

Józef Bogusławski zapewne utrzymywał też dobre kontakty z asystentem i następcą Franciszka Smuglewicza (zm. 18 września 1807 r.) – malarzem Janem Rustemem, z którym *nota bene* współpracował w wileńskiej loży „Gorliwy Litwin”, popierającej rozwój sztuk pięknych²⁹. Rustem, wybitny portrecista, twórca liczonych w setki wizerunków osobistości z życia naukowego, społecznego i artystycznego Wilna i prowincji, jako profesor uczelni z niedostatku pomocy dydaktycznych dawał studentom do kopiowania portrety swego pędzla³⁰, można więc przypuszczać, że znaczną część wizerunków osobistości Wileńszczyzny w Galerii stanowiły kopie pędzla studentów Rustema (por. ANEKS I). Te względy czynią prawdopodobnym przypuszczenie, że obrazy powstawały także po ukazaniu się drugiego wydania książki *Życia sławnych Polaków...* (1814), zwłaszcza że do

pracy i wynalazku Imć. Pana Franciszka Szmuglewicza, 1787 (b.m.w.); id., *Prospekt z poprawą Maiącego wydać się Dzieła Historii Krajowej w Stu Kopersztychach Pracy i wynalazku...*, [Warszawa] 1788.

²⁷ *Wigman oddaje miecz zwycięzcy*, miedzioryt Ephraima G. Krügera, wg rysunku F. Smuglewicza, repr.: *W kregu...*, s. 234. Rysunki inspirowane *Historią narodu polskiego* A. Naruszewicza (t. 1-7, 1780-1786).

²⁸ BOGUSŁAWSKI, op. cit., wyd. 2., t. 1, s. 5, przypis (a).

²⁹ Od 1785 r. wolnomularz, 1788-1790 mówca Wielkiego Wschodu Narodowego (zob. *Bibliografia [...]* „Nowy Korbut”, op. cit., t. 6 część 1, s. 39. Obaj osiągnęli w loży Trzeci Stopień; zob. Stanisław MAŁACHOWSKI-ŁEMPICKI, *Wykaz polskich łóż wolnomularskich oraz ich członków w latach 1738-1821*, Kraków 1929, s. 66.

³⁰ Jolanta POLANOWSKA, „Rustem Jan”, [w:] *Słownik Artystów Polskich*, t. 9, [w druku].

4. Nieznany kopista,
Portret Wincentego
Kadłubka, olej, płótno,
Muzeum Narodowe
w Warszawie,
nr inw. MP 3643

druku przewidziany był tom trzeci, a w Muzeum Narodowym w Warszawie są także portrety niewymienione w opublikowanych tomach.

Ksiądz kanonik Józef Bogusławski umieścił kolekcję w swym domu – odrestaurowanej przez siebie „wielkim kosztem” kamienicy kapituły wileńskiej przy ul. Zamkowej nr 142 (obecnie Pilies gatvė 10)³¹. W rozszerzonym drugim wydaniu dzieła *Życia sławnych Polaków...*³² zawarł dokładne, wręcz „protokatalogowe” informacje o 71 obrazach oraz wzmianki o sześciu innych (żony władców i ówczesne osobistości; por. ANEKS II). Pojmował on Galerię Obrazów Sławnych Polaków jako dopełnienie biografii postaci, stanowiących wzory postaw obywatelskich. Jak pisał w *Przedmowie*: „W takim moim zamiarze opisanie tego zbioru i jego Biografię do druku podać przedsięwzięłem; niechaj Publiczność patrzy na te obrazy, niechaj czyta i rozważa, jakimi-to byli Polacy, a chęć do spraw dobrych, ku złym zaś wstręt i wzgardę niechaj poczuje!”³³.

Galeria Obrazów, zwana przezeń „domkiem sławnych Polaków”, zyskała rozgłos³⁴. Student Teodor Krasieński wspominał swą wizytę (10 maja 1817 r.) w domu księdza Bogusławskiego: „Staruszek ten wesoły i zabawny swoją oryginalnością cieszy się bardzo, jeśli kto, zdjęty ciekawością, przychodzi odwiedzać domek sławnych Polaków (tak on go na-

³¹ Vladas DRĖMA, *Vilniaus namai archyvų fonduose, II knyga*, Vilnius 1998, s. 46-47; KAŁAMAJSKA-SAEED, op. cit., 2006, s. 47-48. Sam wspominał o budowie (BOGUSŁAWSKI, op. cit., wyd. 2., t. 1, s. 10 nlb.). W 1812 r. Galeria poniosła straty podczas kampanii napoleońskiej (BOGUSŁAWSKI, op. cit., t. 1, wyd. 2., s. 52).

³² Wydany między 23 V- 29 VIII 1814; zob. „Kuryer Litewski”, 1814 nr 41 (z 23 V) dod. drugi; nr 69 (29 VIII), dod.

³³ BOGUSŁAWSKI, op. cit., wyd. 2., s. 10 nlb.

³⁴ Józef FRANK, *Pamiętniki*, t. 1, Wilno 1921, s. 68: „piękny zbiór portretów sławnych Polaków”.

zywa). Poszliśmy dziś do niego i, zarekomendowawszy się mu, byliśmy grzecznie od niego przyjęci; oprowadzał nas po swoich apartamentach, całkowicie okrytych obrazami większymi i mniejszymi. Kolekcja ta dosyć znaczna jest niemało ciekawa. Staruszek, lubiący gawędę, a przy tym lubiący się pochwalić, opowiadał jak w czasie bytności w jego domu imperatora pokazywał mu owe malowidła; cytował nam swoją z nim rozmowę itd. On nazywa siebie burgrabią domku sławnych Polaków i tak się zawsze rekomenduje”³⁵.

Bogusławski zapisał Galerię w testamencie uniwersytetowi. Jak wspomniał w swej książce: „[...] dwie tylko są takie Galerie, w **Warszawie, i w Wilnie**. Chciałbym, aby ten-to mój zbiór stał się własnością Mojej Ojczyzny, aby jego Biografia należała do instrukcji publicznej”³⁶. Po jego śmierci kolekcja w 1820 r. została (przez krewnych spadkobierców lub przez uczelnię) rozprzedana na publicznej licytacji, zapewne częściami³⁷. Duża partia (około 1/3) obrazów trafiła potem do Muzeum Narodowego w Warszawie.

Kolekcje znajdujące się w Galerii

W Galerii znajdowały się trzy różne zespoły obrazów. Pierwszy stanowiły kopie wizerunków postaci historycznych: władców, uczonych, polityków, wodzów i rycerzy oraz twórców pióra (serie te odpowiadały czterem częściom książki). Drugi zespół to wizerunki postaci współczesnych³⁸. Dopełniały je obrazy o tematach historycznych oraz rzeźbione popiersia. Wyróżnione części miały różną genezę.

Wizerunki polskich władców są przykładem królewskiej galerii portretowej. Seria składa się z kopii portretów władców z Poczty królów polskich z Pokoju Marmurowego na Zamku Królewskim w Warszawie, pędzla Marcella Bacciarellego³⁹. Te pierwowzory przywołał sam Bogusławski, cytując (niezbyt dokładnie) podpisy i numery z zamkowych oryginałów (por. ANEKS II). Kolejnym źródłem były, jak wskazała Maria Kałamajska-Saeed,

5. *Nieznany kopista, Portret Wincentego Kadłubka, olej, płótno, Muzeum Narodowe w Warszawie, nr inw. MP 3643, odwrocie obrazu*

³⁵ Teodor KRASIŃSKI, „Dziennik ucznia uniwersytetu wileńskiego (1816-1818)”, [w:] *Z Filareckiego świata. Zbiór wspomnień z lat 1816-1824*, wyd. Henryk MOŚCICKI, Warszawa 1924, s. 49.

³⁶ BOGUSŁAWSKI, op. cit., wyd. 2., t. 1, s. 6 nlb.; wyróżnienie autora.

³⁷ „Kapituła nalegała na sprzedaż ruchomości po ks. Bogusławskim, gdyż miał długi, Uniwersytet [...] odmawiał, nim sukcesorowie Sierżputowscy, nie przybędą”: UZIĘBŁO, op. cit.; BIELIŃSKI, op. cit., t. 3, s. 131.

³⁸ O nich wiadomo najmniej, gdyż nie został opublikowany poświęcony im trzeci tom książki, może na skutek krytycznej recenzji w „Pamiętniku Warszawskim” (1816, t. 4, s. 368-371).

³⁹ Por. zestawienie: M. Bacciarelli, wizerunek Kazimierza Wielkiego z 1771, i kopia niezidentyfikowanego pędzla z ok. 1790; oba wizerunki repr.: KAŁAMAJSKA-SAEED, op. cit., s. 15.

portrety królowej Bony i Zygmunta Augusta, płótno pędzla Petera Danckersa de Rij z pierwotnego władysławowskiego wystroju Pokoju Marmurowego⁴⁰.

Wizerunki zasłużonych dawnych uczonych, polityków i wodzów są przykładem galerii słynnych mężów. Bogusławski wymienił 48 podobizn „uczonych” oraz „ministrów i godnych pamięci Obywateli [...] Hetmanów, Wodzów i Rycerzy” (por. ANEKS II). Seria ta składa się z kopii przedstawień z portretów sławnych Polaków z Sali Rycerskiej Zamku Królewskiego w Warszawie, a także podobizn osobistości kopiowane z innych źródeł, wymienionych przez autora. Ponadto w Muzeum Narodowym w Warszawie zachowana jest grupa 11 podobizn osób nieuwzględnionych w książce *Życia sławnych Polaków...*⁴¹. Warto zauważyć, że nie wszystkie wizerunki Bogusławski określił jako kopie⁴²; niewykluczone, że mogły to być oryginały.

Seria wizerunków postaci współczesnych miała zapewne stanowić kontynuację poprzednich. Znana jest tylko szczątkowo, zachowało się z niej jedynie 11 płócien w Muzeum Narodowym w Warszawie. Są to podobizny: króla Stanisława Augusta, jego bratanka, Stanisława Poniatowskiego⁴³ i generała Jana Henryka Dąbrowskiego oraz przedstawienia osobistości Wielkiego Księstwa Litewskiego i porozbiorowego Wilna. Wśród nich znajdują się cztery portrety pędzla Jana Damela (datowane na ok. 1812 r.): dwie kopie z dawnych obrazów *Portret Józefa Kazimierza Kossakowskiego* i *Portret Szymona Kossakowskiego* oraz podobizny dwóch profesorów wileńskiej uczelni *Portret profesora literatury i wymowy Filipa Nereusza Golańskiego* i *Portret lekarza Józefa Franka*⁴⁴. Do tej części zbioru należy przypisywany Marcinowi Januszewiczowi *Portret ks. Józefa Bogusławskiego*⁴⁵. Serię dopełniają podobizny pędzla niezidentyfikowanego kopisty: *Portret Tadeusza Czackiego* oraz *Portret profesora astronomii Marcina Poczebuta* i *Portret rektora, astronoma Jana Śniadeckiego*⁴⁶. Być może przyszłe badania powiążą z tą grupą kopie portretów pędzla studentów Jana Rustema, wśród których byli także wymienieni przez Bogusławskiego kopiści: Stanisław Baliński, Jan Damał i Marcin Januszewicz (por. ANEKS I).

W zbiorze znajdowały się też kompozycje o tematach historycznych, przedstawiające ważne wydarzenia, będące punktami zwrotnymi w dziejach Litwy (zwane przez Bogusławskiego „epokami”). Są one znane jedynie z tytułów wymienionych przez autora, któ-

⁴⁰ *Portret Zygmunta Augusta*, 48 x 39,5; nr inw. MP 3608, nalepka; BOGUSŁAWSKI, op. cit., wyd. 2, t. 1, s. 97; KAŁAMAJSKA-SAEED, op. cit., s. 15-16.

⁴¹ Wizerunki: Roman Sanguszko, nr inw. MP 3620; Mikołaj Zebrzydowski, nr inw. MP 3622; Jerzy Ossoliński, nr inw. MP 3629, z wspomnianą nalepką; Albert? Radziwiłł, nr inw. MP 3630, nalepka z informacją o oryginale na Zamku Królewskim; Wincenty Gosiewski, nr inw. MP 3633; Michał Kazimierz Pac, hetman w.lit., ok. 1624-1682, nr inw. MP 3634; Szymon Zimorowicz, nr inw. MP 3639; bp wileński Jan Plichta, nr inw. MP 3645; kardynał Michał Radziejowski, nr inw. MP 3651; bp kijowski Andrzej Załuski, nr inw. MP 3653; bp Andrzej Jastrzębiec Wasiło, nr inw. MP 4509.

⁴² Por. ANEKS II, poz. 42 i 47.

⁴³ Stanisław Augusta, 52 x 41 cm; nr inw. MP 3616; bez napisu w lewym rogu; nalepka: „STANISŁAW AUGUST PONIATOW/ SKI Król Polski W X. Litewski / Syn kasztelana krakowskiego – urodził / się w r.1732. Będąc stolnikiem Od/bywał poselstwo do Rossyi. Za/pomocą tego dworu obrany / królem Polskim 7 wrze/śnia 1764. po rozbiornie Polski umarł / w Petersburgu / 1794 roku”; Stanisław Poniatowski, nr inw. MP 3635; Jan Henryk Dąbrowski, nr inw. MP 3636.

⁴⁴ Wizerunki: Józef K. Kossakowski, nr inw. MP 2896; Szymon Kossakowski, nr inw. MP 2898; Filip N. Golański, nr inw. MP 2897; Józef Frank, nr inw. MP 2895. Wszystkie repr.: *W kręgu ...*, s. 318-322. Trzy pierwsze przekazane z Muzeum Ordynacji Krasińskich w 1940.

⁴⁵ Marcin Januszewicz, *Portret Józefa Konstantego Bogusławskiego*, nr inw. MP 3655, repr.: OCHNIO, op. cit., s. 280.

⁴⁶ Wizerunki: Tadeusz Czacki, nr inw. MP 3656; Marcin Poczebuta, nr inw. MP 3654, z nalepką; Józef Frank, nr inw. MP 2895; Jan Śniadecki, nr inw. MP 3657. Dwaj ostatni byli portretowani przez J. Rustema, por. wykaz namalowanych przezeń 16 portretów profesorów uczelni (POLANOWSKA, „Rustem...”).

ry pisał: „Między zbiorem obrazów Polaków umieściłem znakomitsze w Litwie wypadki zdarzone czyli Epoki, jako-to: *Unia Litwy z Polską w Roku 1386 – Chrzest Litwinów w Roku 1387 – Wilno od oblężenia uwolnione w Roku 1557 – Złączenie Inflant z Litwą w Roku 1559 – Podział Litwy na Województwa i Powiaty w Roku 1569 – Założenie Akademii Wileńskiej w Roku 1579 – Statut Litewski w Roku 1588. – Granice Litwy w Roku 1635. Traktat czyli Pokój Smoleński – Statut Akademicki w Roku 1781 – Potwierdzenie Imperatorskiego Uniwersytetu Wileńskiego w Roku 1803* – i pokrótce wspomniane Epoki opisałem”⁴⁷. Obrazy te stanowiły zwarty tematycznie zespół dotyczący przełomowych wydarzeń z dziejów Litwy. Co istotne, być może były to oryginały, a nie kopie (co autor zwykle odnotowywał). Oprócz nich, wiadomo, że istniały obrazy historyczne: wspomniana scena z wodzem Wichmanem⁴⁸ oraz obraz *Przysięga i przeprosiny Chmielnickiego*⁴⁹. Ponadto Lucjan Uziębło wymieniał kompozycje: *Konstytucja 3-go Maja* oraz *Reforma Uniwersytetu Wileńskiego* (być może identyczny z wspomnianym obrazem *Statut Akademicki w Roku 1781*)⁵⁰. Hipotetycznie obrazy te można próbować łączyć z twórcami z kręgu uczniów, naśladowców i kontynuatorów Franciszka Smuglewicza, w którego *oeuvre* już w 1786 r. pojawił temat *Książę Witold z Olgierdem po zwycięstwie nad Tatarami*⁵¹. Zainteresowanie tematyką przeszłości kraju kontynuowali jego uczniowie, a wśród wymienionych kopistów – Józef Peszka, Jan Damel i Gaspar Borowski (por. ANEKS I). Wyjaśnienie tej kwestii jest sprawą przyszłych badań. Obecnie wiadomo jedynie, że obraz Smuglewicza *Chrzest Litwy za Jagiełły* był kopiowany przez Gaspara Borowskiego⁵², zaś w *oeuvre* Peszki z wymienionych tematów występują: obraz *Unia polsko-litewska*⁵³ oraz rysunki *Unia Lubelska* i alegoria *Aleksander I reformujący szkolnictwo wyższe na ziemiach polskich*⁵⁴. Być może z tym najwybitniejszym uczniem Smuglewicza, jedynym, który podjął ideę cyklu przedstawień z dziejów Polski, należałoby wiązać i ten litewski cykl.

O rzeźbach w zbiorze wiadomo niewiele. Bogusławski wspomniał popiersie hetmana wielkiego litewskiego Jana Karola Chodkiewicza wykonane przez André Le Bruna⁵⁵. Oprócz niego były też inne, bliżej nieznane rzeźbione „biusta”⁵⁶.

Znaczenie Galerii Obrazów Sławnych Polaków w dziejach polskiej sztuki

Galeria Bogusławskiego jest przykładem połączenia tradycyjnej galerii władców i galerii wybitnych ludzi, inspirowanych Naruszewiczowską wizją dziejów (z Zamku

⁴⁷ BOGUSŁAWSKI, op. cit., wyd. 2., t. 1, s. 9 nlb. oraz t. 1, s. 52, 97, 135, 195, 210 (por. ANEKS II). Niepełne dane w: GROCHALA, op. cit., s. 267.

⁴⁸ Por. przypis 26.

⁴⁹ BOGUSŁAWSKI, op. cit., wyd. 2, t. 1, s. 213, por. ANEKS II, poz. 19.

⁵⁰ UZIĘBŁO, op. cit., s. 670.

⁵¹ Rysunek piórkiem i tuszem, napis: „Układ tej osnowy zrobiony przez Ludwikę z Gintowtów Dziewałtowskich-Byszewską, odrysowany przez Fran: Smuglewicza. Dnia 15 Sierpnia, Roku 1786°”, Gabinet Rycin BUW, teka 175, nr 109; por. VLADAS DRĚMA, *Pranciškus Smuglevičius*, Vilnius 1973, s. 141.

⁵² DRĚMA, *Pranciškus ...*, s. 378; por. ANEKS I.

⁵³ Olej, w 1870 własność Czapskich w Swojatykach k. Nowogródka, identyczny (?) z *Podpisanie Unii Lubelskiej*, w 2002 w zbiorach prywatnych w Warszawie (POLANOWSKA, „Peszka...”, s. 42).

⁵⁴ Oba rysunek tuszem: Maria GROŃSKA, Maria OCHOŃSKA, *Zbiory Pawlikowskich*, Wrocław, 1960, s. 207 i 212.

⁵⁵ BOGUSŁAWSKI, op. cit., wyd. 2., t. 2, s. 191; por. ANEKS II, poz. 61.

⁵⁶ KRASIŃSKI, op. cit., s. 37, opis z 12 XII 1817: „Na ulicy Wielkiej najpiękniej oświecony był dom księdza kanonika Bogusławskiego. W kilku oknach na drugim piętrze postawione były biusta i otoczone lampami, po środku zaś znajdował się transparent z kilku wierszami, wreszcie gzymsy rześistym obłożone były światłem”.

Królewskiego) z nowatorsko ujętymi tematami z dziejów Litwy, będącymi być może przejawem zainteresowań odrębną przeszłością tych ziem⁵⁷. Poglądy estetyczne Bogusławskiego nie są znane, ale Galeria jest dowodem jego zamiłowania do sztuki i wysokiej *cultura dei conoscitori*. Jest ona też wyrazem jego poglądów politycznych i historiozoficznych. W Galerii Józefa Bogusławskiego można widzieć zwiastun znanej krakowskiej inicjatywy Jana Pawła Woronicza – dekoracji pałacu biskupiego (po 1816 r.) z Gabinetem Historycznym z portretami zasłużonych Polaków (w ich w realizacji uczestniczył Józef Peszka osiadły w Krakowie). Obie kolekcje są przykładem początków historyzmu w malarstwie – powstawania „polskiej ikonografii narodowej”.

Galeria jest też przykładem mecenatu przedstawiciela inteligencji, a szczególnie zainteresowań sztuką kształtowanych pod wpływem mecenatu króla. Dokumentuje ona też ówczesne związki artystyczne Warszawy i Wilna. Związki te są tym istotniejsze dla historii sztuki, iż Wilno po rozproszeniu środowiska stołecznych artystów (po 1795 r.) było najważniejszym ośrodkiem sztuki polskiej, który imponował rozwojem życia artystycznego rozkwitającego „w dobroczynnych promieniach uniwersytetu”⁵⁸.

---

⁵⁷ M.in. zainteresowania lokalną historią przejawiał biskup Ignacy Massalski.

⁵⁸ Jolanta POLANOWSKA, *W promieniach Uniwersytetu – życie artystyczne Wilna w latach 1797-1832*, mpis.

Aneks I:

Malarze kopiści wymienieni w: J. K. Bogusławski, *Życia sławnych Polaków krótko zebrane*, wyd. 2., Wilno 1814, t. 1, s. nlb. 4⁵⁹.

Baliński Stanisław⁶⁰ (wymieniony jako Bieliński), rysownik i miedziorytnik, (ur. 2 V 1872 Wilno, zm. 13 II 1813 Kraków). Do ok. 1803 i 1805-1810 przebywał w Wilnie. Studiował u Jana Rustema na uniwersytecie; przyjaciel Jana Krzysztofa Damela. Wykonał portrety Tadeusza Czackiego i Jerzego Mniszcha.

Bielkiewicz Antoni⁶¹ (wymieniony jako Bilikiewicz), malarz i muzyk, (ur. 1770, zm. 1840 Romanów), student Franciszka Smuglewicza, który „miał się nim szczególnie opiekować”⁶². Ok. 1820 „malował przedmioty historyczne nie bez zalet”⁶³.

Borowski Gaspar⁶⁴, malarz i nauczyciel rysunków (ur. 1785 Grodzieńszczyzna, zm. po 1854 Białystok?); 1801-1807 studiował malarstwo u Franciszka Smuglewicza, którego „niedokończone kompozycje polecono Borowskiemu uzupełnić (m.in. *Chrzest Litwy* w 1807)”⁶⁵. Według Michała Brensztejna, artysta „naśladował swego mistrza Smuglewicza i kopiował jego dzieła z dokładnością, utrudniającą odróżnienie kopii od oryginałów”⁶⁶.

Brzuskiewicz Ignacy⁶⁷ (wymieniony jako Brzuskiewicz), malarz i nauczyciel rysunków, (ur. ok. 1774, zm. 1826 Wołyń), przed wrześniem 1804 ukończył studia malarskie u Franciszka Smuglewicza na uniwersytecie. Znane są jedynie jego portrety. Według Brensztejna, namalował olejny portret Antoniego Buchowieckiego (1801) oraz rektora uniwersytetu bpa Hieronima Stroynowskiego⁶⁸.

Czerpiński zob. **Sierpiński Ignacy**.

Damel Jan Krzysztof⁶⁹, malarz (ur. 1780 Mitawa, zm. 30 VIII 1840 Mińsk). 1799-1809 studiował malarstwo u Franciszka Smuglewicza i Jana Rustema. Według Janusza Derwojeda i Liji Skalskiej: „Damel malował liczne sceny historyczne, przeważnie związane z dziejami polskimi, wyraźnie uzależnione od kompozycji Smuglewicza, niektóre wręcz wzorowane na jego obrazach lub sztychach z jego rysunków, np. *Wbijanie palów granicznych przez Bolesława Chrobrego, Wjazd Chrobrego przez Złotą Bramę do Kijowa*. [...] Podejmował też takie tematy jak [...] *Śmierć Ulrycha von Jungingen pod Grunwaldem, Czarniecki przebywa wplaw Pilicę*”⁷⁰. Malował też „kopie z portretów dawnych”.

⁵⁹ Wszystkie nazwiska podane bez imion. Inne odczytanie 5 z 13 nazwisk kopistów zob. KAŁAMAJSKA-SAEED, op. cit., 2006, s.47-48

⁶⁰ Krystyna CZARNOCKA, „Baliński Stanisław”, [w:] *Słownik Artystów Polskich* [dalej SAP], t. 1, Wrocław 1971, s. 77. Artysta „Bieliński” nie notowany w SAP ani w materiałach Pracowni SAP.

⁶¹ SAP, t. 1, 1971, s. 159; Artysta „Bilikiewicz” nie notowany w SAP ani w materiałach Pracowni SAP. Por. „W r. 1807 dn. 6 września, czując się co chwila gorzej, Smuglewicz podpisał ostatnie rozporządzenie swoje, a po południu tegoż dnia przyjął Sakramenta, w obecności Józefa Smuglewicza, synowca swego, Franciszka Bielkiewicza i Borowskiego” (*Gazeta Warszawska*, 1854, nr 175, s. 4).

⁶² Wincenty SMOKOWSKI, „Do Wspomnień o szkole Malarskiej Wileńskiej ...”, *Athenaeum*, 1847, t. 1, s. 162.

⁶³ Edward RASTAWIECKI, *Słownik malarzów polskich...*, t. 1, Warszawa 1850, s. 63.

⁶⁴ SAP, t. 1, 1971, s. 214-215 (A. Ryszkiewicz); wg RASTAWIECKIEGO, op. cit., t. 1, s. 68: „około r. 1820 malował przedmioty historyczne w rodzaju Smuglewicza, nie bez zalet, lubo z pewną niedbałością”.

⁶⁵ *Gazeta Warszawska*, 1854 nr 175, s. 4; [w:] SAP, t. 1, 1971, s. 214.

⁶⁶ Michał BRENSZTEJN, „Borowski Kasper”, [w:] *Polski Słownik Biograficzny* [dalej PSB], t. 2, Kraków 1936.

⁶⁷ SAP, t. 1, 1971, s. 265 (B. Majewska-Maszkowska); *Uzupełnienia i sprostowania do tomu I SAP*, s. 20.

⁶⁸ Michał BRENSZTEJN, *Brzuskiewicz Ignacy*, [w:] PSB, t. 3, Kraków 1937.

⁶⁹ Janusz DERWOJED, Lija SKALSKA, „Damel Jan Krzysztof”, [w:] SAP, t. 2, 1975, s. 5-9.

⁷⁰ *Ibid.*, s. 6.

Głowacki Antoni⁷¹ (wymieniony jako Głowacki), malarz i dekorator teatralny (ur. ok. 1750, zm. 1811), czynny na Białorusi, przed 1810 przybył do Wilna. Według Zofii Nowak „był jednym z malarzy kopiujących portrety sławnych Polaków (przed 1814) dla pijara, prof. Józefa Konstantego Bogusławskiego”⁷².

Januszewicz (lub Januskiewicz) **Marcin**⁷³, malarz (ur. 1780 Daszowa na Podolu, zm. po 1837). 1804-1821, z przerwami, studiował malarstwo u Franciszka Smuglewicza i Jana Rustema. Malował portrety i obrazy religijne, w których nawiązywał do Smuglewicza. W opinii współczesnych „Januszewicz nawet z największą dokładnością robiący kopie, nie mało Smuglewiczowi (jak to sam wyznaje) winien”⁷⁴. Wykonywał kopie z prac tegoż profesora, uchodząc „za wybornego kopistę”⁷⁵. Wykonał też wspomniany portret ks. Józefa Bogusławskiego i *Portret Piotra Skargi*⁷⁶.

Józefowicz Michał⁷⁷ (wymieniony jako Józefowicz), malarz (ur. 1754, wzmiankowany do 1828), student i pomocnik Franciszka Smuglewicza na uniwersytecie wileńskim. Malował głównie kopie.

Kondratowicz Daniel⁷⁸, malarz (ur. 1765 na Żmudzi lub w Kołaczkowicach pod Rawiczem, zm. 1844 Warszawa). Początkowo kształcił się w Wilnie, skąd w 1786 udał się do Warszawy, by zostać uczniem Franciszka Smuglewicza⁷⁹, osiadł tu na stałe. Malował portrety i tematy historyczne.

Kozłowski⁸⁰, to zapewne malarz kopista wileński, czynny w 1. połowie XIX w. Przed 1819 kopiował portrety sławnych Polaków do zbioru J. Bogusławskiego, ks. prałata Michała Dłuskiego i innych wileńskich⁸¹.

Peszka Józef⁸², malarz i rysownik (ur. 19 II 1767 Kraków, zm. 4 IX 1831 tamże). W 1788 kopiował portrety wybitnych Polaków dla Józefa Bogusławskiego z galerii królewskiej w Warszawie⁸³. Towarzyszył on Smuglewiczowi do końca jego życia: w 1797 udał się z nim do Wilna. Wykonywał obrazy historyczne z dziejów Polski według pomysłów Smuglewicza.

Sierpiński Ignacy⁸⁴ (wymieniony jako **Czerpiński**⁸⁵), malarz portretów (ur. ok. 1767 Warszawa, zm. 1791 Warszawa). 8 X 1789 zapisał się na studia malarskie u Jana Baptisty Lampiego w akademii sztuk pięknych w Wiedniu; w 1791 określony jako uczeń Józefa Grassiego w Warszawie. Dla Bogusławskiego zapewne pracował w Warszawie przed 1789 lub w 1791.

Weynerowicz⁸⁶, postać nieznana.

⁷¹ Zofia NOWAK, *Głowacki Antoni*, [w:] SAP, t. 2, 1975, s. 367.

⁷² Ibid.

⁷³ Vlasas DRÉMA, Zuzanna PRÓSZYŃSKA, „Januszewicz (Januskiewicz) Marcin”, [w:] SAP, t. 3, 1979, s. 230.

⁷⁴ *Tygodnik Wileński*, 1820, t. 10, nr 170, s. 149.

⁷⁵ SMOKOWSKI, op. cit., s. 163.

⁷⁶ Olej, Muzeum Okręgowe w Rzeszowie: *Kształcenie artystyczne w Wilnie i jego tradycje...*, Katalog, red. Jerzy MALINOWSKI, Michał WOŹNIAK, Rūta JANONIENĖ, Muzeum Okręgowe w Toruniu, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, *Akademia Sztuk Pięknych w Wilnie*, Toruń 1996, s. 36, poz. 110.

⁷⁷ Vlasas DRÉMA, „Józefowicz Michał”, [w:] SAP, t. 3, 1979, s. 301.

⁷⁸ „Kondratowicz Daniel”, [w:] SAP, t. 4, 1986, s. 80-81.

⁷⁹ IS PAN, Materiały Pracowni SAP, notatka Vlasasa Drémy z 1979.

⁸⁰ „Kozłowski”, [w:] SAP, t. 4, 1986, s. 225.

⁸¹ BIELIŃSKI, op. cit., t. 3, s. 131.

⁸² POLANOWSKA, „Peszka...”, s. 38-46.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ RASTAWIECKI, op. cit., t. 2, 1851, s. 167.

⁸⁵ „Czerpiński”, [w:] SAP, t. 1, 1971, s. 409: autor portretu rodzeństwa Honoraty i Karola Zboińskich, olej, muzeum

ANEKS II:

Obrazy Galerii Sławnych Polaków wymienione w: J. K. Bogusławski, *Życia sławnych Polaków krótko zebrane*, wyd. 2., t. 1-2, Wilno 1814⁸⁷.

Tom 1, Część 1: *Królowie polscy*

1. Bolesław Chrobry (s. 11): „W Galerii Obrazów Królów Polskich w Zamku Królewskim Warszawskim znajdujących się, pod Nrem I. na Obrazie *Bolesława Chrobrego* na miedzianej blasze malowanym takowy jest napis: *Boleslaus Chrabri seu fortis, primus in Polonia Regio Diademate ornatus, terminos Imperii ad Albim, Tiram, et Boristhenem Victor designavit. Obijt Anno 1025 Ætatis 58 Regni 25*. Kopia tego oryginału znajduje się w Wilnie w Galerii sławnych Polaków pod Nrem I.” ➔ MNW, nr inw. MP 3596; Bibliografia: Kat. ZKW 2007, s. 49.

2. Konrad Mazowiecki (s. 24, przyp. 1): „Obraz Konrada Xięcia Mazowieckiego z oryginału na miedzianej blasze malowany, w Galerii w Zamku Królewskim Warszawskim, znajduje się w Kopii w Wilnie pod Nrem 2, w Galerii sławnych Polaków”.

3. Wacław król czeski i polski, (s. 28-29): „W Galerii Obrazów Królów Polskich w Zamku Królewskim Warszawskim znajdujących się, pod Numerem 2 na Obrazie *Wacława Króla Czeskiego i Polskiego* na miedzianej blasze malowanym, takowy jest napis: *Vence-slaus, Bohemus Filius Ottonis Bohemiae Regis, Gener Premislai Regis Poloniae, Coronatus Rex Poloniae Anno 1300. Obiit Pragæ 1305 Anno Regni In Polonia 5to* – Kopia tego oryginału znajduje się pod Numerem 3 w Galerii Obrazów Sławnych Polaków w Wilnie”. ➔ MNW, nr inw. MP 3599; Bibliografia: Kat. ZKW 2007, s. 50.

4. Władysław Łokietek, (s. 32): „W Galerii obrazów Królów Polskich w Zamku Królewskim Warszawskim znajdujących się, na obrazie *Władysława Łokietki* [sic!] pod numerem 3, na miedzianej blasze malowanym, takowy jest napis: *Vladislaus cognomento Locticus seu cubitalis propter formæ exiguitatem, Casimiri Principis Cujaviae filius, Lesci nigri frater, coronatus Rex Poloniae Anno 1323, obiit Cracovia anno 1333*. Kopia tego obrazu pod numerem 4 znajduje się w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie”.

5. Kazimierz Wielki, (s. 38): „Obraz Kazimierza Wielkiego na miedzianej blasze malowany znajduje się w Galerii Królewskiej Warszawskiej pod numerem 4 z takim napisem: *Casimirus Magnus Vladislai Loctici Filius, Magnus nuncupatus, quod Legum Tabulas collegit et auxit, Urbes multas condidit, ornavit et munivit: Russiam rubram armis subactam, certo fædere Regno Poloniae adjunxit; Cives voluit et fecie esse beatos. Obijt Cracovia, Piastorum è Domo ultimus Rex, Anno Christi 1370. Ætatis 60 Regni 37*. Kopia tego oryginału znajduje się w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Nrem 5.” ➔ MNW, nr inw. MP 3600; Bibliografia: Kat. ZKW 2007, s. 52.

w Łańcucie; zapewne identyczny z Ignacym Sierpińskim, wymienionym przez Rastawieckiego.

⁸⁶ Wymieniony jedynie przez Bogusławskiego i Janonienè (op. cit., s. 100). W pracy Kałamajskiej-Saeed (op. cit., s. 47) występuje jako „Wejwerowicz (Wejnerowicz)”; ta forma nazwiska też nienotowana.

⁸⁷ W aneksie wskazano portrety znajdujące się w Muzeum Narodowym w Warszawie. Przyjęte zasady zapisu: przy pierwszych pięciu wizerunkach podany (przykładowo) pełny cytat z napisem, przy następnych – pominięto powtarzające się elementy informacji. O wzorach z Zamku Królewskiego w Warszawie (z podaniem prawidłowej, nieco odmiennej niż u J. Bogusławskiego lekcji napisów): *Portrety osobistości polskich znajdujące się w pokojach i w Galerii w Wilanowie*, Katalog, Muzeum Narodowe w Warszawie, Warszawa 1967, s. 266-288 (Poczet królów), 289-296 (Poczet sławnych Polaków); Dorota JUSZCZAK, Hanna MAŁACHOWICZ, *Zamek Królewski w Warszawie. Malarstwo do 1900*. Katalog zbiorów, Warszawa 2007 (dalej jako Kat. ZKW 2007).

6. Ludwik Węgierski, (s. 42-43): „Obraz Ludwika Króla Polskiego i Węgierskiego znajduje się w Galerii Królewskiej [...] pod Nrem 5. na miedzianej blasze malowany, na którym jest takowy napis: *Ludovicus Hungarus Casimiri Magni Gener, Rex Poloniae et Hungariae natus 5. Martii An: 1326. cepit regnare in Polonia 8. Augusti, coronatus 17. Novembris An: 1370. Obijt Tyrnaviae 13. Augusti An: 1382, Aetatis 56. Regni in Polonia Anno 12.* Kopia tego Oryginału [...] w Galerii Sławnych Polaków pod Nrem 6.” ➡ MNW, nr inw. MP 3601, nalepka; Bibliografia: Kat. ZKW 2007, s. 53.

7. Jadwiga, (s. 47): „Obraz Jadwigi Królowey na miedzianej blasze [...] w Galerii Królewskiej [...] pod Numerem 6, z takowym napisem: *Hedvigis Ludovici Hungari Filia. Nata An. 1371. Coronata Regina Poloniae die 15. Octobris An. 1384 Nupta Vladislao Jagielloni die 14. Februarii Anno 1386. Obijt Cracoviae die 8. Junii An. 1399, Aetatis 28.* Kopia [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków.” ➡ MNW, nr inw. MP 3602, brak nalepki.

8. Władysław Jagiełło, (s. 51-52): „Obraz *Władysława Jagiełły* na miedzianej blasze [...] w Galerii Królewskiej Warszawskiej pod Nrem 7, na którym takowy jest napis: *Vladislaus Jagiełło Magnus Dux Lithuaniae regnare cepit qua Rex Poloniae eodem die, quo nupsit Hedvigi die 14 Febr: Anno 1386. Obijt in oppido Grodek 31 Maij An. 1434. Aetatis 80 Regni 48. Lithvaniam adjunxit Poloniae, Academiam Cracoviensem erexit, Crucigeros fregit. Nobilem nullum nisi Jure victum, captivare appromisit.* Kopia jego oryginału [...] w Wilnie w Galeryi Sławnych Polaków pod Nrem 8. Podobnie w Warszawie i w Wilnie znajduje się Obraz wyrażający dokładnie znakomitą Epokę dla Litwy i Polski pod napisem: *Lithvania Poloniæ Juncta Anno 1386. Unia Litwy z Polską Roku 1386.* Pod Nrem 1. Obok tego Obrazu w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie w tejże Sali umieszczony jest Obraz wyrażający drugą Epokę Litwy pod napisem: *Chrzest Litwinów Roku 1387*”. Przed kilku laty czytałem w rękopismie ułamki Wierszów bardzo pięknych Kanonika *Woronicza* Członka Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie pod napisem: *Unia Litwy z Polską Poema.* Niestety! w Roku 1812. *Galeria sławnych Polaków w Wilnie* wiele ucierpiawszy, i ten to skarb drogi utraciła”. ➡ MNW, nr inw. MP 4508, nalepka.

9. Władysław Warneńczyk, (s. 56-57): „Obraz *Władysława III. Warneńczyka* [...] w Galerii Królewskiej [...] pod Nrem 8. z tym napisem: *Vladislaus Varnensis nuncupatus Vladislai Jagielloni Filius Natus die 31. 8bris Anno 1424 Coronatus die 25 Julii Anno Aetatis 20 Regni 10. Injusti Belli luit pœnas deceptus.* Kopia tego Obrazu [...] w Galerii Sławnych Polaków pod Nrem 9.” ➡ MNW, nr inw. MP 3604, nalepka; Bibliografia: Kat. ZKW 2007, s. 55.

10. Kazimierz Jagiełłończyk, (s. 64): „Obraz Króla Kazimierza IV. [...] w Galerii Warszawskiej pod Nrem 9. z takowym napisem: *Casimirus Jagiellonides Vladislai Varnensis Frater Natus An: 1426, Coronatus 16. Junii An. 1447. Prussiam adjunxit Regno Poloniae. Obijt Grodnæ 7. Junii An: 1492. Aetatis suæ 66. Regni 45.* Kopia tego Oryginału [...] w Galerii Wileńskiej pod Nrem 10.” ➡ MNW, nr inw. MP 3605, nalepka.

11. Jan Olbracht, (s. 67): „Obraz Jana Alberta Króla [...] w Galerii Warszawskiej pod Nrem 10. z takim napisem: *Joannes Albertus Filius Casimiri Jagiellonidis natus 27. Decembris Anno 1460. Regnare cepit 7. Augusti An: 1492. Obijt Thorunii die 17. Junii Aetatis suæ 41. Regni 9.* Kopia [...] w Galerii Wileńskiej pod Nrem 11.” ➡ MNW, nr inw. MP 3606; Bibliografia: Kat. ZKW 2007, s. 58.

12. Aleksander, (s. 71): „Obraz *Alexandra* Króla [...] w Galerii Warszawskiej pod Nrem 11. z takim napisem: *Alexander I. Casimiri Jagiellonidis Filius, Joannis Alberti Frater, Natus 5. 8bris Anno 1461. Coronatus Die 12. Xbris Anno 1501. Obijt Vilnæ 19. Augusti*

Anno 1506. *Ætatis suæ 45. Regni 5.* Kopia [...] w Galerii Wileńskiej Sławnych Polaków pod Numerem 12” ➔ MNW, inw. MP 4958 nalepka.

13. i 13a. Zygmunt I i Bona, (s. 81-82): „Obraz *Zygmunta I.* [...] w Galerii Warszawskiej pod Nrem 12. z takim napisem: *Sigismundus I. Casimiri Jagiellonidis Filius, Joannis Alberti et Alexandri Imi Frater. Natus 1. Januarii Anno 1467. Rex designatus 8. Xbris Anno 1506. Coronatus 24. Januarii Anno 1507. Obijt Cracoviæ die 1. Aprilis Anno 1548. Ætatis suæ 81. Regni 42, Prudens, Fortis, Dives, Carolo V. Imperatori et Francisco I. Gallia Regi cævus et æquiparatus.* Kopia tego Obrazu [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod N. 13. Obraz Królowej *Bony* znajduje się także w Galerii Warszawskiej pod Nrem 13. pod napisem: *Regina Bona.* Kopia [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Nrem 14.” Kopia portretu *Zygmunta I* ➔ MNW, nr inw. MP 4507, nalepka; Bibliografia: Kat. ZKW 2007, s. 60. Kopia portretu *Bony* ➔ MNW, nr inw. MP 3607, fragment nalepki.

14. Zygmunt August, (s. 96-97): „Obraz *Zygmunta Augusta* [...] w Galerii Warszawskiej pod Nrem 13. z takim napisem: *Sigismundus Augustus Sigismundi I. Filius Jagiellonum de Stirpe mascula ultimus Rex. Natus 1.ma Augusti An: 1520. Designatus An: 1529. Coronatus 21. Januarii Anno 1530. vivente Patre, Regnare cæpit post Patris mortem Anno 1548. Curoniam in Feudum Regni accepit, Lithvaniam perreni nexu junxit Poloniae. Obijt in Oppido Knyszyn Die 18. Julii Anno 1572 Ætatis suæ 52. Regni 24. Ultimus, quem Poloni Dominum et Hæredem vocarunt.* Kopia [...] w Galerii Wileńskiej pod Nrem 14. W tejże Galerii znajdują się trzy Świetne dla Litwy Epoki za Panowania *Zygmuntów* wyrażające – *Wilno od oblężenia uwolnione w Roku 1557 – Złączenie Inflant z Litwą w Roku 1559 – Podział Litwy na Województwa i Powiaty w Roku 1569*”. Wizerunek króla ➔ MNW, nr inw. MP 3608.

15. Henryk Walezy, (s. 118-119): „Obraz *Henryka Walezyusza* [...] w Galerii Warszawskiej pod Numerem 14, z tym napisem: *Henricus Valesius, Henrici II, Gallia Regis Filius Tertius. Natus 21. 7bris, Anno 1551. Electus Rex Poloniae die 12 Maij. An: 1573, Coronatus 21 Februarii An: 1574. Deseruit Poloniae Regnum die 18 Junii An: 1574. Succesurus Fratri Carolo IX. in Regnum Gallia, Regnavit in Polonia tantum 5. Menses. Obijt trucidatus in Oppido S. Claudii in suo hæreditario Gallia Regno die 2. Augusti An. 1589. Ætatis suæ 38* – Kopia tego Obrazu [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Numerem 15.” ➔ MNW, nr inw. MP 3609, nalepka; Bibliografia: Kat. ZKW 2007, s. 62.

16. Stefan Batory, (s. 135): „Obraz *Stefana Batorego* [...] w Galerii Warszawskiej pod Nrem 15, z napisem: *Stephanus Bathoreus Princeps Transylvaniae Natus An. 1532. Electus Rex Poloniae die 15. Xbris A. 1575. Coronatus 30 Maij, Lithvaniam recuperavit A. 1576. Obijt Grodnæ A. 1586. Die 12. Xbris A. Ætatis suæ 54. Regni vero 11mo. Strenuus, et Justus, Poloniae non satis vixit.* Kopia [...] w Galerii Wileńskiej pod Nrem 16. W tejże Galerii Wileńskiej znajduje się Obraz *Założenia Akademii Wileńskiej* w R. 1579, jako znakomita dla Litwy *Epoka*”. Wizerunek króla ➔ MNW, nr inw. MP 4508, nalepka.

17. Zygmunt III, (s. 195): „Obraz *Zygmunta III.* na miedzianej blasze [...] w Galerii Warszawskiej pod Nrem 16, z napisem: *Sigismundus III. Svecia Rex hæreditarius, Joannis Svecia Regis et Catharinae Sigismundi Primi Regis Poloniae Filia Filius. Natus die 20 Junii Anno 1566. Electus Rex Poloniae die 19 Augusti. Coronatus die 27 Xbris Anno 1587. Obijt Varsoviae die Aprilis 30 Anno 1632. Ætatis suæ 66. Regni vero 45.* Kopia [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Nrem 17. W tejże Galerii w Wilnie znajduje się Obraz znakomitą dla Litwy *Epokę* wyrażający pod napisem: *Staut Litewski w Roku 1588*”. Wizerunek króla ➔ MNW, nr inw. MP 5455.

18. Władysław IV, (s. 209-210): „Obraz Władysława IV. [...] w Galerii Warszawskiej pod Nrem 17, z napisem: *Vladislaus IV. Sigismundi III. Filius Natus 5. Julii An. 1595. Electus Rex Poloniae 10 Novembris An. 1632. Coronatus An. 1633 die 6ta Febr: Succesit Patri in Titulum Sveciae Regis haereditarii. Electus Russiae Carus Moschoviae An. 1610. Obijt in Oppido Meretz die 20 Maij An. 1648. Aetatis suae 53. Regni 16. Fortis, Felix, Militis, immature morte lugenti Patriae ereptus.* Kopia [...] w Galerii Wileńskiej pod Numerem 18. Znajduje się także Obraz w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków znakomitą dla Litwy wyrażający Epokę pod napisem: *Granice Litwy w Roku 1635. Traktat czyli Pokoy Smoleński.* Wizerunek króla ➡ MNW, nr inw. MP 5454.

19., 19a., 19b. Jan Kazimierz, (s. 238): „Obraz Jana Kazimierza znajduje się w Galerii Warszawskiej pod Nrem 18, z napisem: *Joannes Casimirus Sigismundi III. Filius Vladislai IV. Frater. Natus 22. Maij An: 1609. Electus 17. Novemb: An: 1648. Coronatus 17. Janua: An: 1649. Post viginti Annos Infelicis Regni abdicavit Coronam 16. Septemb: An: 1668. Obijt in Civitate Nevers in Gallia 16. Decemb: An: 1672.* Kopia tego Obrazu [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Nrem 19. Prócz tego znajdują się jeszcze w Galerii Obrazów Sławnych Polaków w Wilnie Obrazy *Cecylii Renaty Królowy Żony Władysława IV. Króla, Ludowiki Maryi Gonzagi Żony Jana Kazimierza Króla, Obraz Bogdana Chmielnickiego Hetmana Kozaków*”. Wizerunek króla ➡ MNW, nr inw. MP 3611. (s. 213, przypis 1): „Obraz przeprosinom i przysięgi *Chmielnickiego* znajduje się w Galerii Wileńskiej Sławnych Polaków”.

20. Michał Korybut Wiśniowiecki, (s. 244): „Obraz Michała Korybuta Wiszniowieckiego Króla [...] w Galerii Warszawskiej pod Nrem 19, z napisem: *Michael I. Korybuth Wisniowiecki. Natus An. 1638. Electus insperate et invitus in Regem 19. Junii. Coronatus 29. 7bris An. 1669. Obiit Leopoli 10. 9bris An. 1673. Aetatis suae 35. Regni vero 4.* Kopia tego Obrazu [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Nrem 20.” ➡ MNW, nr inw. MP 3612.

21. i 21a. Jan III, (s. 262): „Obraz *Jana III. Króla* [...] w Galerii Królewskiej Warszawskiej pod Nrem 20, z napisem: *Joannes III. Sobieski. Natus An. 1624. Electus 20 Maij An. 1674. Coronatus 2. Febr: An. 1676. et Privatus et Rex Musulmanorum Victor. Viennam 12. Septembr: An. 1683, à Turcica Obsidione liberavit. Literatus, Eloquens, Vituperia tamen Civium non effugit. Vespasiano Comparatus. Obijt Villanovae 17. Junii An. 1696. Aetatis suae An. 72. Regni 22.* Kopia [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Nrem 21. W tejże Galerii Wileńskiej znajduje się Kopia Obrazu *Maryi Kazimiry Królowej Żony Jana III.*”. Kopia wizerunku Jana III ➡ MNW, nr inw. MP 3610; Kopia wizerunku Marii Kazimiery Sobieskiej ➡ MNW, nr inw. MP 4926.

22. August II, (s. 287): „Obraz *Augusta II.* [...] w Galerii Warszawskiej pod Nrem 21, z napisem: *Augustus II. Elector Saxoniae. Natus 12 Maij An. 1670. Electus Rex Poloniae die 27 Junii. Coronatus die 15. Septemb. An. 1697. Obijt Varsoviae die 1ma Febr: An. 1733. Aetatis suae 63. Regni vero 35.* Kopia [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Numerem 22”. ➡ MNW, nr inw. MP 3614; il. 2-3.

23. Stanisław Leszczyński (s. 295): „Obraz *Stanisława Leszczyńskiego Króla* znajduje się w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Nrem 23. Z napisem: „Niemasz wyższej rozkoszy pod Niebem i w Niebie: / Jak czuć się być kochanym dla samego siebie”. ➡ MNW, nr inw. MP 3613, nalepka.

24. August III, (s. 312): „Obraz *Fryderyka Augusta III.* [...] w Galerii Warszawskiej pod Nrem 22, z napisem: *Augustus III. Filius Augusti II. Elector Saxoniae natus 7ma 8bris An. 1696. Electus Rex Poloniae 8bris An. 1733. Coronatus die 17. Januar: An. 1734. Obijt*

Dresne in suo Electoratu die 5. 8bris An. 1763. Ætatis suæ 67. Regni vero 30. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 23.” ➔ MNW, nr inw. MP 3615.

Tom 2, Część 2: *Uczeni Polacy.*

25. Wincenty Kadłubek, cysters (t. 2, s. 4): „Obraz Kadłubka w oryginale znajduje się w *Jędrzejowie* w Klasztorze *Cystersów*. Kopia tego oryginału znajduje się w Wilnie w Galerii *Sławnych Polaków* pod Numerem 1.” ➔ MNW, nr inw. MP 3643, nalepka: „Oryginał tego obrazu w *Jędrzejowie*”; il. 4-5.

26. Witelio Wittelon, prawodawca optyki (s. 8): „Obraz Wittelona w Oryginale [...] w Galeryi Warszawskiej. Kopia tego Obrazu [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Nrem 2.”.

27. Jan Długosz, kanonik krakowski (s. 11): „Obraz Długosza [...] w Galerii Warszawskiej. Kopia [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Nrem 3.”.

28. Jan Łaski, prymas i arcybiskup gnieźnieński (s. 14): „Obraz Jana Łaskiego Prymasa znajduje się w Galerii Warszawskiej. Kopia [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Numerem 4.”.

29. Mikołaj Kopernik, kanonik warmiński (s. 20): „Obraz *Kopernika* w Oryginale znajduje się w *Gdańsku*, którego Kopię Doktor *Wolff* przesłał dla *Towarzystwa Londyńskiego* na jego żądanie. Kopia tego Oryginału za staraniem uczonego Doktora *Müllera* [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Numer. 5.”.

30. Grzegorz z Sanoka, arcybiskup lwowski (s. 46): „Obraz *Grzegorza z Sanoka* [...] w Galerii Warszawskiej. Kopia tego Oryginału [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Numerem 6.”.

31. Stanisław Orzechowski, kanonik przemyski (s. 53): „Obraz *Stanisława Orzechowskiego* [...] w Galerii Warszawskiej. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 7.”.

32. Stanisław Grzebski, profesor akademii krakowskiej (s. 68): „Obraz *Stanisława Grzebskiego* znajduje się w Bibliotece Akademii Krakowskiej. Kopia tego Obrazu [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 8.”.

33. Stanisław Hozyusz, kardynał, biskup warmiński (s. 72): „Obraz *Stanisława Hozyusza* [...] w Galerii Warszawskiej. Kopia tego Obrazu [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 9. z napisem: Kolumno Rzymu! *Augustynie* drugi! / Twa pamięć potrwa przez ciąg Wieków długi; / Widząc twej Trzody święte obyczaje, / Poschnął z pragnienia, które zawiść daie, / *Kacierz*, i wyznał; że go czeka kara, / Gdzie są cnotliwi, tam najlepsza Wiara! / Tyś to jak *Cefas* Religią szerzył, / Słodką namową, przez chwalebne Życie, / Cnoty *Chrystusa*, złych chęci podbicie, / Każdy się garnał, boś go nie uderzył! / i t.d.”.

34. Jan Kochanowski, wojski sandomierski (s. 83): „Obraz *Jana Kochanowskiego* [...] w Galerii Królewskiej Warszawskiej. Obrazu tego kopia [...] w Galerii Obrazów Sławnych Polaków w Wilnie pod Numerem 10.”.

35. Albert Kojalowicz, jezuita (s. 86): „Obraz *Alberta Kojalowicza* znajduje się w Oryginale w Imperatorskim Uniwersytecie Wileńskim. Kopia [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie, pod Numerem” (numer pominięty, zapewne „11”).

36. Kazimierz Kojalowicz, jezuita, rodzony młodszy brat Alberta (s. 86): „Obraz *Kazimierza Kojalowicza Jezuita* znajduje się także w Imperatorskim Uniwersytecie Wileńskim.

Kopia [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Numerem” (numer pominięty, zapewne „12”).

37. Marcin Kromer, biskup warmiński (s. 89-90): „Obraz *Marcina Kromera* [...] w Galerii Warszawskiej. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem” (numer pominięty, zapewne „13”). ➔ MNW, nr inw. MP 3644, nalepka; Bibliografia: Kat. ZKW 2007, s. 97.

38. Stanisław Karnkowski, arcybiskup gnieźnieński (s. 94): „Obraz *Stanisława Karnkowskiego* [...] w Galerii Warszawskiej. Kopia [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Nr 14” ➔ MNW, inw. MP 3647, nalepka.

39. Stanisław Klonowicz (s. 98): „Obraz *Klonowicza* znajduje się w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Numerem 15”.

40. Piotr Skarga, jezuita (s. 103): „Obraz *Piotra Skargi* w Oryginalie znajduje się w Imperatorskim Uniwersytecie Wileńskim. Kopia [...] w Galerii Sławnych Polaków pod Nrem. 17”. ➔ MNW, nr inw. MP 3649, nalepka.

41. Szymon Szymonowicz Bendoński, pisarz (s. 107): „Obraz *Szymona Szymonowicza* [...] w Galerii Warszawskiej. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 19.” ➔ MNW, nr inw. MP 3638 MNW, nalepka.

42. Grzegorz Knapki, jezuita (s. 109): „Obraz *Grzegorza Knapkiego* znajduje się w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Numerem 18.”.

43. Stanisław Łubieński, biskup płocki (s. 111): „Obraz *Łubieńskiego* [...] w Oryginalie w Galerii Warszawskiej. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 19.”.

44. Maciej Kazimierz Sarbiewski, jezuita (s. 115): „Obraz *Sarbiewskiego* w Oryginalie znajduje się w Imperatorskim Uniwersytecie Wileńskim. Kopia [...] w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 20”. ➔ MNW, nr inw. MP 3640, nalepka: „Oryginał tego obrazu w uniwersytecie wileńskim”.

45. Szymon Starowolski, kanonik krakowski (s. 118): „Obraz *Starowolskiego* znajduje się w oryginale w Akademii Krakowskiej. Kopia [...] w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Numerem 22.”.

46. Łukasz Opaliński, marszałek nadworny koronny (s. 121): „Obraz *Opalińskiego* [...] w Galerii Warszawskiej. Kopia tego Obrazu [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Num. 24.”.

47. Jan Heweliusz, gdańszczanin, astronom (s. 125): „Obraz *Jana Heweliusza* znajduje się w Galerii Sławnych Polaków w Wilnie pod Numerem 25.”.

48. Wespazjan Kochowski, wojski krakowski (s. 127): „Obraz *Wespazjana Kochowskiego* znajduje się w Galerii Warszawskiej. Kopia tego Obrazu jest w Wilnie pod Numerem 26.” ➔ MNW, nr inw. MP 3641, nalepka.

49. Marcin Dogiel, pijar (s. 130): „Obraz *Macieja Dogiela Pijara* znajduje się w Oryginalie w Bibliotece XX. Pijarów Wileńskich. Kopia [...] w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 30.”.

Tom 2, Część 3 i 4: *Biskupi, ministrowie, hetmani, rycerze, sławni Polacy*

50. Stanisław Szczepanowski, biskup krakowski (s. 141): „Obraz *Stanisława Szczepanowskiego* znajduje się w Oryginalie w Katedrze Krakowskiej. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 1.”.

- 51. Zbigniew Oleśnicki, kardynał, biskup krakowski** (s. 151): „Obraz *Zbigniewa Oleśnickiego* w Oryginale znajduje się w Katedrze Krakowskiej. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 3.” ➔ MNW, nr inw. MP 3646, nalepka: „Oryginał tego obrazu w katedrze krakowskiej”.
- 52. Piotr Kmita, wojewoda krakowski i marszałek wielki koronny** (s. 153): „Obraz *Piotra Kmity* [...] w Galerii Królewskiej Warszawskiej [...]. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numerem 4.” ➔ MNW, inw. MP 3617, nalepka.
- 53. Mikołaj Firley, kasztelan krakowski, i hetman wielki koronny** (s. 156): „Obraz *Mikołaja Firleja* [...] w Galerii Królewskiej [...]. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numerem 5.” ➔ MNW, nr inw. MP 3618, nalepka.
- 53. Konstanty Ostrogski, książę Ostrogski, wojewoda trocki i hetman wielki litewski** (s. 160): „Obraz *Konstantyna Ostrogskiego* [...] w Galerii Obrazów Królewskiej Warszawskiej. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numerem 6.”.
- 55. Samuel Maciejowski, biskup krakowski i kanclerz wielki koronny** (s. 166): „Obraz *Samuela Maciejowskiego* znajduje się w Oryginale w Katedrze Krakowskiej. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numerem 9.”.
- 56. Jeremiasz książę Wiśniowiecki, wojewoda ruski** (s. 169): „Obraz *Jeremiasza Xięcia Wiśniowieckiego* w Oryginale znajduje się w Zamku Wiśniowieckim [w Wiśniowcu] na Wołyniu. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numerem 9. [sic!]” ➔ MNW, nr inw. MP 3627, nalepka: „Oryginał tego obrazu na Zamku Wiśniowieckim”.
- 57. Jan Tarnowski, kasztelan krakowski i hetman wielki koronny** (s. 174): „Obraz *Jana Tarnowskiego* znajduje się w Oryginale w Kościele Kolegiaty Tarnowskiej. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 10.” ➔ MNW, nr inw. MP 3619, nalepka.
- 58. Mikołaj Sieniawski, wojewoda ruski i hetman wielki koronny** (s. 176): „Obraz *Mikołaja Sieniawskiego* [...] w Galerii Królewskiej [...]. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 11.”.
- 59. Jan Zamoyski, kanclerz i hetman wielki koronny** (s. 182): „Obraz *Jana Zamoyskiego* [...] w Galerii Królewskiej Warszawskiej. Kopia tego Obrazu [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 12.” ➔ MNW, nr inw. MP 3621, nalepka.
- 60. Stanisław Żółkiewski, kanclerz i hetman wielki koronny** (s. 188): „Obraz *Stanisława Żółkiewskiego* w Oryginale znajduje się w *Żółkwi*. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numer 13” ➔ MNW, nr inw. MP 3623, nalepka: „Oryginał tego obrazu w *Żółkwi*”.
- 61. Jan Karol Chodkiewicz, wojewoda wileński i hetman wielki litewski** (s. 191): „Obraz *Jana Karola Chodkiewicza* [...] w Galerii Królewskiej Warszawskiej. Kopia tego Obrazu i Popiersie dzieło ś.p. *Lebruna* Profesora Rzeźbiarstwa w Imperatorskim Uniwersytecie Wileńskim⁸⁸ znajduje się w Wilnie w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numerem 14.”. Kopia obrazu ➔ MNW, nr inw. MP 3624, nalepka.
- 62. Leon Sapieha, wojewoda wileński i hetman wielki litewski** (s. 195): „Obraz *Leona Sapiehy* [...] w Galerii Warszawskiej. Kopia [...] w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numerem 23.” ➔ MNW, nr inw. MP 3626, nalepka: „Oryginał tego obrazu w zbiorach Króla na Zamku”.

⁸⁸ Może identyczne z portretem J. K. Chodkiewicza, znajdującym się w pracowni artysty po jego śmierci, wg inwentarza z 10 X 1811 (SAP, t. 5, 1993, s. 8).

63. Krzysztof Radziwiłł, wojewoda wileński i hetman wielki litewski (s. 198): „Obraz *Krzysztofa Radziwiłła* znajduje się w Oryginalie w Nieświeżu. Kopia tego Obrazu [...] w Wilnie w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numerem 29.”

64. Stanisław książę Lubomirski, wojewoda krakowski (s. 201): „Obraz *Stanisława Lubomirskiego* znajduje się w Oryginalie w Bibliotece XX. Pijarów Warszawskich. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numerem 30.” ➡ MNW, nr inw. MP 3625, nalepka: „oryginał tego obrazu w Bibliotece pijarów warszawskich”.

65. i 65a. Mikołaj Potocki, kasztelan krakowski, hetman wielki koronny i Stefan Potocki, jego syn, (s. 206): „Obraz *Mikołaja Potockiego* i Syna jego *Stefana* znajduje się w Galerii Królewskiej Warszawskiej. Kopie zaś tych Obrazów znajdują się w Wilnie w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numerami 31., 32.”. Kopia portretu Mikołaja Potockiego ➡ MNW, nr inw. MP 5052, nalepka.

66. Stefan Czarniecki, wojewoda kijowski i hetman polny koronny (s. 212): „Obraz *Stefana Czarnieckiego* w Oryginalie znajdował się w Bibliotece *Ignacego Potockiego* Marszałka Litewskiego w Warszawie. Kopia tego to Oryginału [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 33.” ➡ MNW, nr inw. MP 3628, nalepka: „Oryginał tego obrazu w bibliotece Ignacego Potockiego”.

67. Stanisław Potocki, wojewoda krakowski i hetman wielki koronny (s. 215): „Obraz *Stanisława Potockiego* w Oryginalie znajdował się w Warszawie w Bibliotece *Ignacego Potockiego* Marszałka Litewskiego. Kopia tego Oryginału [...] w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numerem 34.”.

68. Paweł Sapieha, wojewoda wileński i hetman wielki litewski, (s. 217-218): „Obraz *Pawła Sapiehy* w Oryginalie znajdował się w Warszawie i w Różanej w Pałacach Xiążąt *Sapiehów*. Kopia tego Oryginału znajduje się w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 35.”.

69. Andrzej Olszowski, arcybiskup gnieźnieński (s. 220): „Obraz *Andrzeja Olszowskiego* [...] w Galerii Warszawskiej. Kopia [...] w Wilnie w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numer 36.”.

70. Jerzy Lubomirski, marszałek wielki i hetman polny koronny (s. 224): „Obraz *Jerzego Lubomirskiego* znajdował się w Warszawie w Bibliotece *Ignacego Potockiego* Marszałka Litewskiego. Kopia tego Oryginału [...] w Wilnie w Galerii Sławnych Polaków pod Numerem 39.” ➡ MNW, nr inw. MP 3632, nalepka: „Oryginał [...] w Bibliotece Ignacego Potockiego”.

71. Stanisław Jabłonowski, kasztelan krakowski, hetman wielki koronny (s. 233): „Obraz *Stanisława Jabłonowskiego* znajduje się w Galerii Warszawskiej. Kopia tego Obrazu [...] w Wilnie w Galerii Obrazów Sławnych Polaków pod Numerem 45.” ➡ MNW, nr inw. MP 5427, nalepka.

Józef Bogusławski's Wilno Gallery of the Paintings of Famous Poles (1788?-1820)

The National Museum in Warsaw possesses a set of over 70 canvases from the Wilno (Vilnius, Lithuania) Gallery of Paintings of Famous Poles of Father Józef Konstanty Bogusławski. The Gallery collected over thirty years included 'two hundred and some dozens' of oil paintings, a significant part of them constituted by copies of portraits of Polish monarchs and Polish dignitaries from the Royal Castle in Warsaw, as well as effigies of Lithuanian dignitaries, scenes from Lithuanian history and sculptures. The Gallery was dispersed in 1820. For two hundred years the amplest information about it was included in Józef K. Bogusławski's book *Życia sławnych Polaków krótko zebrane (Lives of Famous Poles Briefly Collected)*, ed. 2, vol. 1-2, Wilno 1814).

The Gallery was created by Father Józef Konstanty Bogusławski (1754-1819 Wilno), a theologian, professor at Wilno University (1789-1803), writer, art lover and collector. In 1780-1789, working as a Piarist teacher in Warsaw he participated in public life here. In 1788, he published (anonymously) the book *Lives of Famous Poles Briefly Collected*. He mentions in it two series of effigies painted by Marcello Bacciarelli (though without giving the artist's name) from the Royal Castle: a Gallery of Polish Kings from the Marble Room (1768-1771) and a Gallery of portraits of Famous Poles from the Knights' Room (1781-1786). Having been granted the King's approval, he began collecting copies of both series from the Castle. 'The example of the wise King', he wrote, 'aroused in me the desire befitting my vocation, so that having the generous consent of the Monarch I could have copies made of the originals from the Warsaw Royal Castle [...]. The scarcity of my income, however, [...] did not allow me to call for my undertaking famous in the art of painting and present at the time in Warsaw Canalettos, Bacciarellis, Lampis, Grassis, Smuglewicz, Tokarskis...' [Bernardo Bellotto, called Canaletto, in Warsaw in 1767-1780; Marcello Bacciarelli (here from 1766); Jan Chrzyciel Lampi Senior (here 1788-1791); Josef Grassi (here 1791-1794); Franciszek Smuglewicz (here 1784-1797); and Mateusz Tokarski (from 1767 the King's copyist)]. He continued by explaining that he commissioned copies from disciples of those famous painters. Identification of the painter-copyists (see ANNEXE 1) allows to see that these were dominated by the Wilno students of Franciszek Smuglewicz's and Jan Rustem's. In Warsaw there was among others the painter Józef

Peszka who in the spring of 1788 received a payment 'to encourage the application of my modest talent' from King Stanislaus Augustus and executed some drawings as well as 'little paintings' for the monarch. Hypothetically, it is Peszka who can be attributed the authorship of some copies of the effigies of the Gallery of the Polish Kings from the Marble Room and the portraits of Famous Poles series from the Knights' Room in the Royal Castle. Peszka was most likely employed thanks to the intervention of his teacher Franciszek Smuglewicz whom Bogusławski probably met within the circle of the Wilno Bishop Ignacy Józef Massalski's patronage (1785-1786? Smuglewicz and Peszka executed paintings of the Wilno Cathedral for the Bishop).

Józef Bogusławski most probably brought some of the paintings with him to Wilno in 1789, while the commissioned copies continued to be sent in. As he wrote: 'Whatever originals were missing in the Warsaw Royal Gallery, I tried to get them from Gniezno, Gdańsk, Poznań, Cracow, Wilno, Lwów, and Nieśwież for copying'. In the autumn of 1797, Franciszek Smuglewicz (together with Józef Peszka) came to Wilno for good where he took the chair of painting. The meeting of both professors – the patron and the painter within the same university enhanced their communication and helped enlarge the Gallery. Józef Bogusławski was familiar with the cycle of drawings by Franciszek Smuglewicz created since 1786 and titled: 'History of the Polish Nation in a Hundred Prints' and maybe the latter served as the inspiration for both series from the history of Lithuania present in the Wilno Gallery. Józef Bogusławski most probably remained in good contact with Smuglewicz's successor (d. 1807), the painter Jan Rustem (they also cooperated in the 'Eager Lithuanian' Lodge). Jan Rustem, an outstanding portraitist, author of hundreds of effigies of dignitaries from scientific, social, and artistic circles from Wilno and the provinces, as a professor, lacking any didactic means, would provide his students with his own portraits to copy, so it may be assumed that some of the effigies in the Gallery were copies painted by Rustem's students.

Father Józef Bogusławski placed the collection in his own house – the town-house of the Wilno Chapter at 142 Zamkowa Street (10 Pilies gatvė). In the 2nd edition of his *Lives of the Famous Poles...* he included detailed information on 71 paintings and mentions of 6 others (ANNEXE 2). He conceived the Gallery of the Paintings of Famous Poles (calling

it the 'house of a famous Poles') as a completion of the biography of personalities constituting models of civil attitudes. He left it in his last will to the University. After his death, it was sold out at an auction in 1820.

The Gallery contained three different sets of painting. The first was made up by the copies of the effigies of historical personalities, monarchs, scholars, political leaders, commanders, and knights as well as writers (the series corresponding to the four parts of the book). The second set were effigies of contemporary figures. These were completed with paintings on historical topics and sculpted busts. The afore-mentioned parts were of different genesis. The effigies of the Polish monarchs were the example of the royal portrait gallery. The set was made up of copies of portraits of the Polish monarchs from the Gallery of Polish Kings from the Royal Castle Marble Room in Warsaw painted by Marcello Bacciarelli. These models were recalled by Bogusławski himself, quoting the captions and numbers from the Castle originals (see ANNEXE 2). The next source to analyze are the portraits from the genuine style of King Vladislaus décor of the Marble Room. The effigies of the dignitaries, such as former scholars, political leaders, and commanders, serve as an example of famous men. Bogusławski enumerated 48 effigies of 'scholars and ministers and those worthy of Citizens' memory [...] Hetmans, Commanders, and Knights' [see ANNEXE 2]. The series is made up of copies of the effigies of famous Poles from the Knights' Room at the Royal Castle in Warsaw, as well as effigies of the dignitaries copied from other sources enumerated by the author.

From among the effigies of contemporary personalities – the series was most likely supposed to continue the previous effigies – only eleven have been preserved at the National Museum in Warsaw. They are effigies of King Stanislaus Augustus, Stanislaus Poniatowski, and General Jan Henryk Dąbrowski as well as effigies of the dignitaries of the Grand Duchy of Lithuania and the post-partition Wilno (Jan Damel's two copies: *Portrait of Józef Kazimierz Kossakowski* and *Szymon Kossakowski's Portrait*; effigies of two Wilno University Professors: Filip Nereusz Golański and Józef Frank, as well as *Portrait of Father Józef Bogusławski* attributed to Marcin Januszkiewicz; also effigies painted by an anonymous copyist: *Tadeusz Czacki's Portrait*; *Marcin Poczubut, Astronomy Professor's Portrait*; and *Portrait of the Rector, Astronomer Jan Śniadecki*.

There were also compositions with historical topics showing the events that were the turning

points in the history of Lithuania, known only from the titles enumerated by the author: *The Union between Lithuania and Poland in 1386*; *Baptism of the Lithuanians in 1387*; *Wilno Liberated from the Siege in 1557*; *Uniting Livonia with Lithuania in 1559*; *Division of Lithuania into Provinces and Counties in 1569*; *Foundation of the Wilno Academy in 1579*; *The Lithuanian Statues in 1588*; *Lithuania's Borders in 1635*. *The Treatise, Namely the Peace of Smoleńsk*; *The Academic Statues in 1781: Confirmation of the Imperial University of Wilno in 1803*. All these paintings constituted a thematically concise series treating on the breakthrough events in the history of Lithuania. Hypothetically, the paintings could be associated with the artists from among the circle of the students, followers, and continuators of Franciszek Smuglewicz (Józef Peszka, Jan Damel, and Gaspar Borowski). Little is known of the sculptures in the collection (i.a. the bust of the Grand Hetman of Lithuania Jan Karol Chodkiewicz executed by André Le Brun).

The Gallery of Józef Bogusławski serves as the example of combining the traditional gallery of monarchs and the gallery of outstanding individuals, inspired by Adam Naruszewicz's vision of history (from the Royal Castle) with the innovatory approach to topics from Lithuania's history, possibly serving as the expression of the interest in the separate past of this land. Bogusławski's aesthetical views remain unknown, while the Gallery serves as the proof for his love of art and of the relatively high *cultura del conoscitori* characteristic of the circle. It also stands for the expression of his political and historiosophic views. Józef Bogusławski's Gallery initiated in his Wilno canon house can herald Cracow's initiative of Jan Paweł Woronicz to decorate the Bishop's Palace (after 1816) with the Historic Room featuring portraits of Poles of merit: the implementation of this decoration was contributed by Józef Peszka living in Cracow. Both collections serve as examples of the beginning of historicism in painting: of creating 'of Polish national iconography'. The Gallery also serves as an example of the patronage of representatives of intelligentsia and how the examples of the royal patronage radiated, additionally promoting the artistic relations between Warsaw and Wilno which after the dispersion of the artistic circles in the capital (after 1795) became the most important centre of Polish art impressing with the development of artistic life in the 'beneficial light radiating from the university'.

Translated by Magdalena Iwińska